

Hoe diep kan de rente nog zakken

EN WAT BETEKENT DAT VOOR BELEGGER?

De extreem lage rente drijft beleggers maar vooral spaarders in Europa, met Duitsland voorop, tot wanhoop. Het bizarre tijdperk duwt mensen richting de aandelenmarkt. **Toch hamsteren Duitsers vooral op hun spaarrekeningen, die niet renderen.**

Wat er leeft in de onderbuik van onze oosterburen? Sla gerust eens een krantje van *Bild* open. De extreem lage rente op hun gekoesterde spaargeld, soms zelfs negatief, lijkt Duitsers tegenwoordig nóg woedender te maken dan de laatste vluchtelingengolf van Merkel. Het raakt niet alleen de gewone Duitser, valt te lezen in het boulevardblad.

Half augustus mocht topman Helmut Schleweis van de publieke Duitse spaarbanken het vuurtje opstoken voor de lezers van de populistische krant. Niet in een advertentie maar in de nieuws-kolommen met een 'woedende brief' aan ECB-chef Mario Draghi. De goed verdienende bankier zegt dat Draghi het leven van miljoenen mensen verziekt.

"U hebt de rente afgeschafft", schrijft Schleweis in zijn gepeperde brief die werd gesierd door een foto van de overheidsbankier met een streng schoolmeestergezicht

en bril op de neus. "Jarenlang hebben we Duitse kinderen bijgebracht dat sparen zinvol is als voorbereiding voor slechte tijden. U ontmantelt deze cultuur. Dat kan op de lange termijn alleen maar slecht eindigen. Als je op een doodlopende weg zit, moet je niet het tempo verhogen. Het is tijd om om te keren. Stap voor stap. *Jetzt!*"

Het is zeker niet alleen *Bild* die graag los gaat op het gevoelige onderwerp. De conservatieve krant *Die Welt* spreekt van de 'onteigening' van de Duitse spaarder, een woord dat weer onaangename associaties oproept met de zelfdestructieve geschiedenis van de voormalige DDR.

NOG JAREN

Ingrid Hengster is lid van de raad van bestuur van ontwikkelingsbank KfW in Frankfurt en commissaris van staalconcern ThyssenKrupp en Deutsche Bahn. Desgevraagd zegt ze dat Duitsers bijzonder gevoelig zijn voor het inzakken van de rente. "Wij zijn

een volk van spaarders. Dat is historisch bepaald." De Duitsers zijn bijvoorbeeld de verwoestende hyperinflatie van 1923 nooit vergeten. Maar voorlopig zullen ze volgens Hengster geduld moeten hebben. "Het raakt spaarders en ons als kredietinstellingen. Maar het legt ook een bom onder de pensioentegoeden. Ik ben alleen bang dat dit nog jaren gaat duren."

Van Christine Lagarde wordt verwacht dat ze als nieuwe ECB-president het beleid van haar voorganger zal willen voortzetten. Volgens Michael Stappel, hoofd-econoom van de Duitse DZ Bank, was er even hoop op een omkering van de trend. Maar hij schreef in een notitie aan klanten: "De extreem lage rentevoeten blijken zeer hardnekkig te zijn. De hoop op een rentestijging is steeds snel weer vervlogen. Het einde van het tijdperk met lage rente is nog niet in zicht. Het renteverlies van particuliere huishoudens zal blijven toenemen."

Bij een negatieve rente word je